

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2020.4(124).11
УДК 372.881.111.

Маленко О.Б.
кандидат економічних наук, викладач
Олімпійський коледж імені Івана Піддубного, м. Київ

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Стаття присвячена проблемам оптимізації методики викладання англійської мови студентам сфери фізичного виховання та спорту шляхом використання комунікативних методик, інформаційно-комунікаційних технологій тощо. В статті доведена необхідність формування комунікативної і міжкультурної компетенції, яка дозволить майбутнім фахівцям-спортсменам використати іноземну мову в професійній і соціально-побутовій сферах з урахуванням параметрів, необхідних для здійснення вільного спілкування в умовах міжнародної спортивної професійної діяльності. В статті розглядаються основні чинники професійно-орієнтованого навчання, напрями викладання іноземної мови спортсменам, а також застосування в навчальному процесі електронних сервісів.

Ключові слова: студенти сфери фізичного виховання і спорту, комунікативні навички, викладання іноземної мови, електронні сервіси, англійська мова для спеціальних цілей.

Маленко Елена Борисовна Проблемы профессионально-ориентированного преподавания иностранного языка при подготовке специалистов сферы физического воспитания и спорта. Статья посвящена проблемам оптимизации методики преподавания английского языка студентам сферы физического воспитания и спорта, путем использования коммуникативных методик, информационно-коммуникационных технологий и т.п. В статье доказана необходимость формирования коммуникативной и межкультурной компетентности, которая позволит будущим специалистам-спортсменам использовать иностранный язык в профессиональной и социально-бытовой сферах с учетом параметров, необходимых для осуществления свободного общения в условиях международной спортивной профессиональной деятельности. В статье рассматриваются основные факторы профессионально-ориентированного обучения, направления преподавания иностранного языка спортсменам, а также применение в учебном процессе электронных сервисов.

Ключевые слова: студенты сферы физического воспитания и спорта, коммуникативные навыки, преподавание иностранного языка, электронные сервисы, английский язык для специальных целей.

Malenko O. The problems of job-oriented foreign language teaching in training of students in physical education and sports. The article deals with the problems of optimizing the teaching of English to students of physical education and sports, using communication techniques, information and communication technologies. The article deals with the main factors of vocational training including the necessity of formation of communicative competences, the priority of sports topics, enhancing students' motivation for studying, mastering professional vocabulary etc. The ways and methods of foreign language teaching to athletes are also the matters which are mentioned in the article. They encompass using professional literature, topical Internet sites and blogs, radio podcasts and TV programs, teaching grammar on the basis of sports vocabulary. A great deal of attention is paid to electronic services in the educational process. The platforms such as Quizlet, LearningApps, Moodle, Socrative enable students to master new topics individually, do interactive tests, improve their knowledge by playing vocabulary games. The services also provide teachers with possibilities to do assessment and control. The article highlights a number of problems in the area of teaching English to students of physical education and sports, which are the following: loss of interest in studying, lack of teaching hours, lack of sports oriented authentic teaching courses, the excessive length of training etc.

Keywords: students in physical education and sports, communicative skills, foreign language teaching, electronic services, English for special purpose.

Постановка проблеми. В сучасних умовах Україна, як і багато інших держав, пропонує послуги робочої сили на світовому ринку праці. Транснаціональні потоки трудових ресурсів набувають систематичного характеру. За таких умов важливими стають питання соціалізації сучасної людини у міжкультурному просторі, при цьому володіння іноземною мовою розглядається як один з інструментів розширення професійних знань і можливостей.

В сфері фізичного виховання та спорту знання іноземної мови необхідне для спілкування із зарубіжними колегами на міжнародних змаганнях, турнірах, чемпіонатах. У зв'язку з цим виникають підвищені вимоги до рівня мовленнєвої підготовки фахівців спортивного профілю. Актуальність проблеми також зумовлена тим, що рівень володіння іноземною мовою у студентів спортивного та фізкультурного напрямку підготовки, залишається доволі низьким. Найбільшою проблемою, на нашу думку, є недостатня увага, яка приділяється формуванню і розвитку комунікативних навичок. Часто рівень знань студентів спортсменів обмежується вмінням читати і перекладати нескладні адаптовані тексти, віддалені від реальної "живої" спортивної лексики.

Аналіз літературних джерел. На сьогодні є велика кількість як теоретичних доробок, так і практичних методів професійно-орієнтованого викладання англійської мови. Різним аспектам такого викладання присвятили свої роботи українські і зарубіжні вчені. Так, питання формування професійної спрямованості досліджують Н. Гез, М. Давидова, Е.

Масалкова; пошуком шляхів інтенсифікації викладання англійської мови займаються такі дослідники, як Н. Гальскова, Н. Яременко; проблемам формування комунікативних навичок присвятили свою наукову роботу В. Кузовльов, Н. Кузьміна, А. Леонтьєв, В. Черевко; А. Котова та І. Удовенко показали роль ігрових ситуацій для покращення навчального процесу.

Мета роботи. Напрямок навчання іноземної мови студентів спортивного та фізкультурного профілю потребує детальнішого висвітлення у науковій літературі, що і є метою даної роботи.

Викладення основного матеріалу дослідження. Оволодіння мовними навичками знаходиться у прямій залежності від змісту навчання. Наявні у навчальних закладах підручники, які побудовані за вимогами традиційної методики і націлені на навчання усім чотирьом видам мовної діяльності, часто не сприяють оволодінню студентами навичками професійного спортивного спілкування. Викладачам доводиться доповнювати текстовий матеріал, вправи навчальних посібників, самостійно розробляти мовні ситуації для професійно-орієнтованого спілкування.

Якщо в таких напрямках професійної діяльності, як економіка, юриспруденція, медицина тощо наявна велика кількість автентичного матеріалу, розроблена провідними Британськими вченими, то у галузі спорту такі посібники практично відсутні. В наявних підручниках майже не представлені творчі мовні вправи по формуванню вмій у ролевих і професійно-орієнтованих іграх, а також відсутні матеріали вираженої спортивної направленості [4].

Впродовж навчання у закладах освіти інтерес до вивчення іноземної мови поступово знижується. На початковому етапі у студентів є мотив, що спонукає їх до інтенсивнішого навчання й ефективнішого засвоєння матеріалу. Він обумовлений ефектом новизни, методичними прийомами, постановкою завдань, системою оцінювання, побудовою заняття, відмінною від шкільних уроків. Поступово інтерес втрачається, що знижує результативність навчання. Це пояснюється відірваністю предмета «іноземна мова» від справжніх потреб студентів, ускладненням лексичного і граматичного матеріалу, не сформованістю навичок самостійної роботи над мовним матеріалом. Хоча матеріал професійно-орієнтованої спрямованості студенти сприймають з великим інтересом.

Іноземна мова серед фахівців фізкультурного профілю часто є незатребуваною, що також може спричинити низьку мотивацію для її вивчення. Часто студенти, які вивчають англійську мову не бачать її у своєму майбутньому, вважають, що «пронесе» і вона їм не знадобиться. Через це викладач повинен не тільки пояснювати матеріал, але й виступати певною мірою психологом мотивуючи студентів і пояснюючи важливість іноземної мови для їх кар'єрного росту.

Хоча навчальні програми курсів передбачають засвоєння студентами всіх чотирьох мовних навичок, наявна кількість аудиторних годин часто не дає можливості повноцінно досягти цієї мети, а отже потребує визначення пріоритетного напрямку викладання. Таким напрямком, на нашу думку, комунікативні навички усного спілкування, оскільки крім безпосередньої спортивної діяльності, професійна діяльність студентів сфери фізичного виховання і спорту може бути пов'язана з спілкуванням: тренерська робота, викладацька, участь у командах зарубіжних країн тощо.

У процесі вивчення іноземної мови студенти-спортсмени вчать здійснювати низку професійних дій англійською мовою в найбільш типових ситуаціях офіційного і неофіційного спілкування. Основними чинниками професійно-орієнтованого навчання студентів-спортсменів є:

- 1) необхідність формування комунікативної і міжкультурної компетенції, яка дозволить майбутнім фахівцям-спортсменам використати іноземну мову в професійній і соціально-побутовій сферах з урахуванням параметрів, необхідних для здійснення вільного спілкування в умовах міжнародної спортивної професійної діяльності (міжнародні змагання, виїзди на консультації, участь в суддівстві міжнародних спортивних подій, виконання тренерської роботи);
- 2) пріоритетність спортивно-орієнтованої тематики з динамічним мобільним контекстом;
- 3) створення мотивації до оволодіння англійською мовою, стимулювання усвідомлення необхідності вивчення іноземної мови для професійного кар'єрного росту;
- 4) освоєння запасу професійної лексики і формування навичок володіння професійними знаннями англійською мовою;
- 5) облік професійних інтересів спортсменів, зокрема розгляд таких питань, як місце спорту в сучасному суспільстві, значення англійської мови для індустрії спортивного менеджменту, взаємовідносини спорту і засобів масової інформації, особливості роботи фахівців у сфері спортивної індустрії, спортивні структури і організації, допінг [5].

Вивчення іноземної мови студентами фізкультурного профілю охоплює два напрями: занурення у загальнонавчальну лексику і використання специфічної вузько-спеціалізованої лексики. Спортсмени відвідують різні країни світу, і тому їм абсолютно необхідно знати англійську мову, яка вже стала інтернаціональною. Це потрібно для вирішення побутових проблем, прогулянок містом, шопінгу тощо – для цього вузькоспеціалізована спортивна лексика не знадобиться.

Другий напрям охоплює спеціалізовану спортивну лексику. При її викладанні, залежно від конкретної направленості підготовки студентів, заняття з іноземної мови можуть включати практики з таких комунікативних напрямків:

- назви спорту;
- спортивне обладнання, інвентар;
- дієслова (дії), пов'язані зі спортом (наприклад: to bowl – кинути м'яча, to draw – зрівняти рахунок);
- фразові дієслова (to knock out – нокаутувати, bulk up – збільшити м'язи);
- люди, пов'язані зі спортом (linesman – боковий арбітр, fan – уболівальник);
- назви країн, міст, команд;
- фразеологізми і сленг, спортивні кліше;
- культурна інформація про спорт і спортсменів;
- різниця між різновидами англійської мови, наприклад, значення слова "football" в британській і американській англійській;

- типові помилки, наприклад слова, які рідною мовою здаються англійськими, але зазвичай не використовуються;
- фрази, типові для використання у натовпі, між гравцями, між офіційними особами і гравцями чи між спортсменами та тренером.

Крім спеціалізованої лексики, існує значний прошарок сленгових, неформальних термінів, без розуміння яких, складно орієнтуватися в тій чи іншій спортивній тематиці. Для їх простішого і активнішого засвоєння варто впроваджувати на заняттях засоби навчання, які б включали всі основні мовні компоненти: читання, аудіювання, говоріння і писання, зокрема:

- вивчення професійної навчальної літератури, наприклад, трирівневий навчальний посібник Virginia Evans, Jenny Dooley, Alan Graham: *Career Paths: Sports* – охоплює такі теми, як місце проведення гри, правила, знаряддя, спортсмени і чемпіонати найпопулярніших світових видів спорту; також рекомендується використання словників спортивної лексики, які зокрема доступні online;
- задля засвоєння «живої» спортивної мови, доцільно використовувати матеріали із тематичних форумів, блогів, спеціалізованих інтернет-ресурсів та друкованих видань;
- корисно використовувати аудіо записи спортивних коментарів, яким притаманні індивідуальні мовні звороти, особливі фрази і, навіть, манери говоріння [3].

Задля швидшого опанування професійною лексикою рекомендується на її основі пояснювати і різноманітні граматичні конструкції. Так, наприклад, для засвоєння Present Simple, студент описує певний спорт, гру, дію або спортивне знаряддя: "People wear this to play ice hockey and to drive F1", "I never play this sport", "People usually play it in the summer", а інші повинні вгадати про що йдеться. Для повторення Present Continuous студенти показують гру, спортивну дію або те, що використовують певний спортивний інвентар, а інші ставлять питання: "Are you doing judo?", "Are you kicking a ball?", "Are you swinging a bat?". Задля практики Past Simple, студенти вгадують певні спортивні моменти: They won the football World Cup in 1966" or "It was first played in China". Модальні дієслова можна опановувати через речення-загадки, на кшталт: "You can use your hands" or "You have to wear special shoes" або вгадувати модальне дієслово для спорту, про який вони знають мало: "You ____ wear gloves in cricket". Також студенти можуть вирішити, які б правила вони змінили, щоб зробити спорт безпечнішим, або, навіть, вигадати свою власну гру, із новими правилами, скажімо, поєднавши бокс із шахами. Це зробить заняття не лише корисним, але й цікавим [1].

Однією з проблем викладання іноземної мови спортсменам є проблема надмірної зайнятості студентів на тренуваннях, зборах, змаганнях і неможливості відвідувати всі, заплановані навчальною програмою, заняття. При цьому, пропуски призводять до відставання студентів і подальшого небажання продовжувати вивчення мови. Рішенням цієї проблеми, на наш погляд, є активне впровадження в навчальних процес інформаційно-комунікаційних технологій. Вони дозволяють:

- організувати самостійну роботу студентів;
- забезпечувати оптимальну для кожного студента швидкість сприйняття матеріалу;
- надавати можливість дистанційного освоєння матеріалу, за умови відсутності студента в класі;
- забезпечувати можливості самоконтролю якості здобутих знань і навичок;
- подолати монотонність заняття при формуванні мовленнєвої та комунікативної компетенції учнів при навчанні англійської мови.

Особливо, варто звернути увагу, на застосування в навчальному процесі таких комп'ютерних сервісів, як Quizlet, LearningApps, платформ Moodle, Socrative, які дають змогу студентам дистанційно засвоювати матеріал, проходити інтерактивні тести, покращувати знання за допомогою цікавих тематичних ігор, а також здійснювати самоконтроль.

Для викладача такі ресурси пропонують широкий вибір засобів для реалізації нових методів навчання, підвищення педагогічної майстерності. Зокрема, це інструменти для впровадження нової лексики, створення флеш-карток, розробки контрольних тестів, відстежування роботи і прогресу класу.

Крім того, зазначені ресурси створюють здорове конкурентне середовище для навчання, яке стимулює студентів для інтенсивнішої роботи. Так, наприклад, Quizlet пропонує активність «Live» – сервіс для командної гри в класі на основі навчальних наборів карток Quizlet. Його сутність полягає в тому, що студенти, об'єднані у невеличкі групи, змагаються за першість у знанні слів/термінів з конкретного уроку або теми. При чому грати можна на смартфоні, планшеті або ноут-буку [3]. Використання дистанційних навчальних платформ Moodle, Socrative дає можливість:

- мати науково-методичне забезпечення дисципліни; встановлювати терміни виконання студентами завдань;
- використовувати текстові, аудіо або відеоматеріали у навчальному процесі; мати автоматизовану систему рейтингового оцінювання студентів; використовувати різноманітні тести, опитування та інші засоби контролю.

Висновки. Підводячи підсумок, зазначимо, що професійно-орієнтоване викладання іноземної мови студентам сфери фізичного виховання і спорту має бути спрямоване на оволодіння ними низкою професійних компетентностей, які необхідні для повноцінного спілкування в міжнародній діяльності. Проте пріоритетним напрямом навчання має стати формування комунікативних навичок усного спілкування. **Перспективи подальших досліджень** полягають у дослідженні подальших шляхів удосконалення викладання іноземної мови студентам спортивно-фізкультурного профілю.

Література

1.A. Case (2012) "Olympics Ideas Part One: Teaching English for and through Sport" available at: <https://www.usingenglish.com/articles/olympics-ideas-part-one-teaching-english-for-through-sport.html>

2. Комочкина Е.А. Обучение иностранным языкам в неязыковом вузе: история и современность / Е. А. Комочкина // Иностранные языки в школе: научно-методический журнал – 2014. – N 7. – С. 30-37. – Режим доступа: <http://naukarus.com/obuchenie-inostrannym-yazykam-v-neyazykovom-vuze-istoriya-i-sovremennost>

3. Маленко О.Б. Особливості викладання англійської мови студентам-спортсменам / О.Б. Маленко // Інститут вищої освіти ВАПН України: Збірник наукових праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції "Особистість студента та соціокультурне середовище університету в суспільному контексті" – 2019. – С. 38-40.

4. Масалкова Э.В. Некоторые нерешенные проблемы обучения иностранному языку студентов-спортсменов / Э.В. Масалкова // Современные проблемы развития образования и воспитания молодежи: Материалы II Международной научно-практической конференции – 2014. – Режим доступа: <http://aprobacia.ru/nekotoryie-nereshennyye-problemyi-obucheniya-inostrannomu-yazyku-studentov-sportsmenov.html>

5. Мельникова Е.Ю. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку студентов-спортсменов / Е.Ю. Мельникова // Режим доступа: https://kopilkaurokov.ru/angliiskiyYazik/prochee/professionalno_orientirovannoe_obuchenie_inostrannomu_jazyku_studentov_sportsmen

Reference

1. Case, A. (2012) "Olympics Ideas Part One: Teaching English for and through Sport", available at: <https://www.usingenglish.com/articles/olympics-ideas-part-one-teaching-english-for-through-sport.html>

2. Komochkina, E.A. (2014) "Foreign language teaching at the non-linguistic institute: history and the present", Inostrannyye jazyki v shkole, Vol 7, pp. 30-37, available at: <http://naukarus.com/obuchenie-inostrannym-yazykam-v-neyazykovom-vuze-istoriya-i-sovremennost>

3. Malenko O.B. (2019) "The peculiarities of English language teaching to students-sportsmen", Instytut vyshchoi osvity VAPN Ukrainy: Zbirnyk naukovykh prats III Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Osobystist studenta ta sotsiokulturne sere dovishche universytetu v suspilnomu konteksti" – 2019. – pp. 38-40.

4. Masalkova, E.V. (2014) "Some unsolved problems of foreign language teaching to students-sportsmen", Sovremennyye problemy razvitiia obrazovaniia i vospitaniia molodezhy, available at: <http://aprobacia.ru/nekotoryie-nereshennyye-problemyi-obucheniya-inostrannomu-yazyku-studentov-sportsmenov.html>

5. Melnikova E.J. Professionally-oriented foreign language teaching to students-sportsmen", available at: https://kopilkaurokov.ru/angliiskiyYazik/prochee/professionalno_orientirovannoe_obuchenie_inostrannomu_jazyku_studentov_sportsmen

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2020.4(124).12

УДК: 79-053.2+376.356+ 616.988.23

Маслова О. В.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ

СУЧАСНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я У ПРОЦЕСІ АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ

Відставання у розвитку фізичних якостей глухих та слаббачуючих школярів не можна розглядати як наслідок їх основного дефекту, а скоріше як результат недосконалості процесу адаптивного фізичного виховання й недостатньої науково-методичної обґрунтованості та розробленості ряду питань фізичного виховання дітей даної категорії.

Мета дослідження - вивчення, розробка і впровадження інноваційних засобів у практику адаптивного фізичного виховання дітей з вадами слуху та визначення їх ефективності.

Представлені у статті результати наукових досліджень продемонстрували широкий спектр наукових доробок у напрямі здійснення корекційної діяльності різними засобами у процесі фізичного виховання дітей з вадами слуху, а розроблені та впроваджені технології за темою 3.23: «Здоров'яформуючі технології дітей та молоді у процесі адаптивного фізичного виховання» підтвердили свою ефективність щодо здоров'яформування серед школярів встановленої нозології.

Ключові слова: технологія, здоров'яформування, вади слуху, школярі, діти, корекція, фізичний розвиток, фізичний стан, здоров'я, підготовленість.

Маслова Елена Владимировна. Современные средства формирования здоровья в процессе адаптивного физического воспитания детей с нарушениями слуха. Отставание в развитии физических качеств глухих и слаббослышащих школьников нельзя рассматривать как следствие их основного дефекта, а скорее как результат несовершенства процесса адаптивного физического воспитания и недостаточной научно-методической обоснованности, а также разработанности ряда вопросов физического воспитания детей данной категории.

Представленные в статье результаты научных исследований продемонстрировали широкий спектр научных разработок в направлении осуществления коррекционной деятельности различными средствами в процессе физического воспитания детей с недостатками слуха, а разработанные и внедренные технологии по теме 3.23 «Здоровьеформирующие технологии детей и молодежи в процессе адаптивного физического воспитания» подтвердили свою эффективность относительно здоровьесформирования среди школьников установленной нозологии.

Ключевые слова: технология, здоров'яформування, недостатки слуху, школьники, дети, коррекция, физическое развитие, физическое состояние, здоровье, подготовленность.